

บทที่ 2

แนวคิดและที่มาในการสืบสวนของเจ้าพนักงาน ปราบปรามยาเสพติดโดยวิธีการอำพราง

ประเทศไทยนั้นได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติดอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง นับแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ในอดีตประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติดประเภทเฮโรอีน โดยเฉพาะในทางตอนบนของประเทศ เนื่องจากแหล่งผลิตเฮโรอีนที่สำคัญของโลกตั้งอยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) ซึ่งเป็นรอยต่อตามแนวชายแดนของหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย จึงมีการลักลอบนำมาจากชายในประเศไทยรวมถึงลำเลียงผ่านไปยังประเทศที่ 3 ในปัจจุบัน ยาเสพติดประเภทยาบ้าหรือเมทแอมเฟตตามีนชนิดเม็ดมีการระบาดอย่างแพร่หลาย มีแหล่งผลิตเกิดขึ้นตามแนวชายแดนของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และมีการพยายามลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยหรือใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการขนส่งยาเสพติด ปัญหาเสพติดจึงทำให้เกิดคดีในกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก โดยพิจารณาจากสถิติในการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศเฉพาะในปี พ.ศ.2546 - ปี พ.ศ.2550 มีคดีรวมกันทั้งสิ้น 405,028 คดี โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2550 มีถึง 102,064 คดี¹

เนื่องจากปัญหาเสพติดมีผลกระทบกับสังคมไทยโดยต่อเนื่องมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด จึงเป็นมาตรการที่รัฐบาลทุกสมัยให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นมาตรการหนึ่งของรัฐที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยจึงได้มีการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดเรื่อยมา โดยพิจารณาจากสภาพความจำเป็นในประเทศ และพิจารณาจากหลักเกณฑ์การปราบปรามที่ใช้กันอย่างเป็นสากลซึ่งปรากฏตามอนุสัญญาฯ ความร่วมมือต่างๆ ของสหประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดและองค์การอาชญากรรมยาเสพติด

---

¹ สรุปสถานการณ์ยาเสพติดประเทศไทย ปี 2550 (สำนักปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส)

2.1 แนวคิดการใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษจากการพัฒนาด้วยทฤษฎีหมาย ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทยนั้นมีการพัฒนากฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องกับมาตรการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดโดยต่อเนื่อง สามารถพิจารณาได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรกคือการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ขึ้น ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่กำหนดมาตรการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นพิเศษจากการปราบปรามอาชญากรรมทั่วไปตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้ให้หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติไว้ดังนี้ “โดยที่ยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และรัฐบาลนี้มีนโยบายที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดอย่างเข้มงวดกวดขัน ในการนี้จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการและให้อำนาจในการป้องกันและปราบปรามให้ได้ผลโดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น”

โดยในเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานปฏิบัติการเป็นการเฉพาะแตกต่างกับคดีอาญาโดยทั่วไป โดยเฉพาะในมาตรา 14 ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ยกตัวอย่างเช่น อำนาจการตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยโดยไม่มีหมายค้น อำนาจการยึดอายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อำนาจการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกใช้หรืออาจถูกใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

ช่วงที่สองคือ การตราพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ซึ่งมีหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า “เพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดดังกล่าวขึ้นโดยเฉพาะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

โดยในเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีการกำหนดมาตรการพิเศษต่างๆ ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 (United Nations Convention Against Illicit Traffic in

Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) ซึ่งขณะนั้นแม้ไทยยังไม่ได้ลงนามเป็นภาคีร่วม แต่ได้พยายามปรับปรุงกฎหมายให้มีมาตรการปราบปรามตามที่อนุสัญญา กำหนด²

โดยในอนุสัญญา ดังกล่าว มีหลักการและมีข้อกำหนดที่สำคัญ ได้แก่ การยึดและริบทรัพย์สินนักค้ายาเสพติด การให้ความร่วมมือทางอาญา การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การสกัดกั้น การลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล การสกัดกั้นการฟอกเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด การควบคุมการส่งผ่านยาเสพติด เป็นต้น

ดังนั้นมาตรการที่กำหนดในพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จึงมีแนวทางตามที่อนุสัญญา ดังกล่าวกำหนดไม่ว่าจะเป็น มาตรการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด การดำเนินคดีข้อหาสมคบและสนับสนุนหรือช่วยเหลือและบทบัญญัติในการขยายเขตอำนาจศาลให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนอกราชอาณาจักร ซึ่งล้วนแต่เป็นมาตรการในการปราบปรามตามแนวทางที่อนุสัญญา กำหนดไว้ จึงแสดงให้เห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการปราบปรามยาเสพติดของไทยนั้น มีการปรับปรุงโดยนำมาตรการปราบปรามหรือเทคนิคพิเศษในการปราบปรามที่ใช้กันอย่างเป็นสากล มาปรับใช้อย่างต่อเนื่อง

ช่วงที่สามคือ การตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ซึ่งโดยเนื้อหาในข้อที่เกี่ยวกับการสืบสวนปราบปราม ก็ได้้นำแนวคิดมาจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, 2000) ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามเป็นภาคีของอนุสัญญา โดยรายละเอียดของอนุสัญญา นั้นจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

---

² ประเทศไทยลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2546

2.2 แนวคิดการใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime)

เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ซึ่งมีผลให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่รวมทั้งตรากฎหมายใหม่ เพื่อให้มีมาตรการที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการต่อต้านและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ซึ่งในอนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดจุดประสงค์ไว้คือ “เพื่อสนับสนุนความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น”³

โดยในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ได้ให้ความหมายขององค์กรอาชญากรรมไว้ว่า คือกลุ่มของบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป มีการดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง มีการดำเนินการและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงฐานใดฐานหนึ่งหรือมากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้อาชญากรรมร้ายแรงหมายถึงการกระทำความผิดอาญาที่มีบทกำหนดโทษจำคุกสำหรับการกระทำความผิดนั้นอย่างน้อย 4 ปี หรือโทษที่รุนแรงกว่า⁴

เมื่อพิจารณาลักษณะของอาชญากรรมยาเสพติดโดยทั่วไปนั้น พบว่าเป็นอาชญากรรมที่กระทำลงโดยมีบุคคลที่มีส่วนร่วมประกอบอาชญากรรมหลายคน มีลักษณะเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้ลำเลียงขนส่ง จนมาถึงผู้ค้าและผู้เสพ และเป็นอาชญากรรมที่ประสงค์ผลตอบแทนในลักษณะเป็นตัวเงินและมีบทกำหนดโทษจำคุกร้ายแรง ดังนั้นกลุ่มอาชญากรผู้ประกอบอาชญากรรมยาเสพติดจึงตรงกับความหมายขององค์กรอาชญากรรมตามอนุสัญญาฯ ฉบับดังกล่าว ประเทศไทยจึงต้องรับเอาหลักเกณฑ์และมาตรการในการปราบปรามที่กำหนดในอนุสัญญาฯ มาปรับใช้เพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดในประเทศด้วย

³ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร Article 1

⁴ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร Article 2 (a)

ในอนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดถึงแนวทางของเทคนิคการสืบสวนพิเศษที่จะนำมาใช้ปราบปรามองค์กรอาชญากรรมไว้เป็นหลักเกณฑ์ในข้อ 20⁵ โดยได้ยกตัวอย่างเทคนิคการสืบสวนพิเศษ เช่น การส่งมอบภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) การปฏิบัติการอำพราง (Undercover Operation) การสะกดรอยติดตามและการดักฟังข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic and other form of surveillance) เป็นต้น และได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกนำเทคนิคการสืบสวนพิเศษดังกล่าวข้างต้นไปปรับใช้ตามกรอบที่กฎหมายภายในของแต่ละประเทศกำหนดเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

ในข้อ 20 ของอนุสัญญาฯ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การนำเทคนิคสืบสวนสอบสวนพิเศษซึ่งเป็นไปปรับใช้กับกฎหมายภายในไว้โดยสรุปได้ดังนี้คือ⁶

(1) เป็นการกระทำภายใต้หลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายใน ซึ่งรัฐภาคีต้องใช้มาตรการที่จำเป็นและเหมาะสมเกี่ยวกับการจัดส่งภายใต้การควบคุม หรือการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษอย่างอื่น เช่น การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการเฝ้าติดตามในรูปแบบอื่นๆ และการปฏิบัติการลับ (การอำพราง) ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของรัฐภาคีโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐภายในดินแดน

(2) รัฐภาคีจะได้รับการส่งเสริมให้ทำความตกลงหรือข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีที่เหมาะสมเพื่อใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษในระดับระหว่างประเทศตามความตกลงหรือข้อตกลงนั้นสอดคล้องกับหลักการความเท่าเทียมกันของอธิปไตยแห่งรัฐและต้องมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดตามข้อกำหนดของความตกลงหรือข้อตกลงนั้น

(3) ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงหรือการจัดการตามข้อ 1.2 การใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษในระดับระหว่างประเทศจะกระทำเป็นรายกรณีไป และอาจนำข้อตกลงและความเข้าใจระหว่างกันในเรื่องทางการเงินมาพิจารณาด้วย โดยคำนึงถึงเขตอำนาจของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

---

⁵ อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร Article 20

⁶ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ “เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ” (สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2548), น.35.

(4) การจัดส่งภายใต้การควบคุมในระดับระหว่างประเทศอาจให้รวมถึงวิธีการ เช่น การสกัดและอนุญาตให้สิ่งของยังคงสภาพเดิมหรือมีการเคลื่อนย้ายหรือสับเปลี่ยนทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยความยินยอมของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ตามข้อ 20 ของอนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดตัวอย่าง เทคนิคการสืบสวน สอบสวนพิเศษไว้หลายประการ⁷

ประการแรก คือ การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) ซึ่งหมายถึง วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยผ่านออกไปจากผ่านหรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อการระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้นที่มีการใช้อย่างมาก คือการส่งยาเสพติดทำให้สามารถดำเนินการได้กับบุคคลในองค์กรได้ทุกระดับ นอกจากนั้นนำมาใช้กับการค้าอาวุธหรือยานพาหนะที่ถูกขโมย และประโยชน์ในการรวบรวม พยานหลักฐานระหว่างการสืบสวนโดยได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส เทคโนโลยี ความเท่าเทียมกันและความร่วมมือระหว่างประเทศ

ประการที่สอง คือ การปฏิบัติการลับ (Undercover Operation) โดยการใช้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการลับที่มีประสบการณ์สืบสวนโดยการอำพรางสถานะ เพื่อให้ได้รับข้อสารสนเทศและการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมที่มีความสัมพันธ์กันโดยการแทรกซึม และมีการควบคุมการปฏิบัติการในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ แต่เป็นวิธีการที่อันตรายและเลือกใช้เป็นวิธีการสุดท้ายของการสืบสวนซึ่งต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง โดยวิธีการร้องขอและได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจของหน่วยงานปฏิบัติการหรือพนักงานอัยการหรือศาล

ประการที่สาม คือ การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) เช่น การดักฟังโทรศัพท์ การดักการติดต่อสื่อสาร กระทำได้โดยชอบภายใต้กฎหมายให้อำนาจไว้โดยการยื่นคำร้องขอภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนดเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั่วไป โดยได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจ เช่น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ รัฐมนตรี เป็นต้น และไม่มีการแทรกแซงในเรื่องส่วนตัว ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้จากวิธีการนี้มีความเชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ในการได้รับข้อมูลสารสนเทศและข่าวสารจากการกระทำผิดกฎหมายทำให้เกิดความชัดเจน เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด การฟอกเงิน การค้าประเวณี การพนัน การลักพาตัวเพื่อเรียกค่าไถ่ เป็นต้น

⁷ เฟ็งอ๋าง, น.35.

ดังนั้นจากการที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา เพื่อให้การปฏิบัติตามอนุสัญญา เป็นไปอย่างได้ผล จึงมีแนวคิดที่จะนำเทคนิคการสืบสวนพิเศษต่างๆ นี้ บัญญัติไว้ในกฎหมายภายในเพื่อให้มีผลรองรับตามกฎหมายต่อไป

สำหรับในประเทศไทยเมื่อพิจารณาแล้วองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดก็เป็นอาชญากรรมหนึ่งซึ่งมีลักษณะตรงกับองค์กรอาชญากรรม ตามอนุสัญญา ดังนั้น จึงต้องมีการพยายามนำเทคนิคการสืบสวนพิเศษต่างๆ ที่กำหนดไว้ในข้อ 20 ของอนุสัญญา มาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในเพื่อใช้เป็นมาตรการในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งในประเทศไทยก็ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่อนุสัญญา กำหนด

2.3 แนวคิดการใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษโดยวิธีการอำพราง ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550

โดยทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางโดยเจ้าพนักงานในประเทศไทยนั้น ในอดีตมีการให้คำจำกัดความของการอำพรางไว้หลายความหมาย ตัวอย่างเช่น

การอำพราง (Undercover)⁸ คือ วิธีการที่เจ้าหน้าที่อำพรางตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มขององค์กรอาชญากรรมเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรม

การสืบสวนโดยใช้การปฏิบัติการอำพราง (Undercover Operations) หมายถึง การใช้เจ้าหน้าที่ที่มีปฏิภาณไหวพริบ มีความถนัด มีความรู้ประสบการณ์ด้านการสืบสวนสอบสวนเข้าปฏิบัติการลับโดยการอำพรางตัวและสถานภาพ รวมทั้งสร้างเรื่องหรือสถานการณ์ลวงให้กับคนร้าย หรือผู้ต่อสงสัยจะเป็นผู้กระทำความผิด หรือผู้เกี่ยวข้องหลงเชื่อ เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่สามารถระบุตัวคนร้ายหรือพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องซึ่งอาจเป็นกลุ่มคนร้าย หรือองค์กรอาชญากรรมที่มีความสัมพันธ์กัน โดยเจ้าหน้าที่อำพราง ต้องแฝงตัวแทรกซึมเข้าไป และมีการดูแลควบคุมการปฏิบัติการโดยเจ้าหน้าที่คุ้มกัน และทีมงานสืบสวนในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้⁹

⁸ เพิ่งอ้าง, น.82.

⁹ อมเรศฤทธิ์ วัฒนวิบูลย์, การสืบสวนคดียาเสพติดโดยวิธีการอำพรางและวิธีการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม, เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการร่างกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550, น.61.

การอำพราง เป็นเทคนิคการปฏิบัติงานทางการสืบสวนชั้นสูง เป็นการปฏิบัติเพื่อปกปิดวัตถุประสงค์ที่ต้องการในระหว่างที่ค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนการสืบสวนจะเสร็จสิ้นจนกระทั่งเมื่อได้ข้อเท็จจริงตามที่ต้องการหรือมีการจับกุม โดยผู้ปฏิบัติจะต้องซื่อสัตย์และมีเหตุผลเมื่อกระทำตามแนวทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวน¹⁰

ในเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการอำพรางที่มีอยู่ในประเทศไทย มีการให้ความเห็นดังนี้

การปฏิบัติกำพรางรวมถึงการปลอมแปลงตัวนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องมีเหตุผลสมควรจะต้องเคร่งครัดต่อจริยธรรมมาก เพราะหากไม่เคร่งครัดต่อจริยธรรมจะกลายเป็นการโกหกหลอกลวงหรือจู่ใจ ทำให้ข้อมูลหลักฐานที่ได้มาไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีชั้นศาลได้ เจ้าหน้าที่สืบสวนที่จะปฏิบัติการอำพราง ต้องคิดคาดการณ์ล่วงหน้า กำหนดรูปแบบที่จะนำไปเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ขณะปฏิบัติ เมื่อพบปัญหาตรงกับที่คาดการณ์ไว้จะได้สามารถแก้ปัญหาอย่างรวดเร็วและเหมาะสม¹¹ ซึ่งบางครั้งการอำพรางอาจมีการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ร่วมอยู่ด้วย บางกรณีเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้เป็นผู้อำพรางตัว แต่จะใช้บุคคลที่ถูกกำหนดเข้าไปอำพรางตัวโดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวต้องใช้บุคคลที่มีการรักษาความลับเป็นอย่างดีและต้องปกปิดตัว จะมีลักษณะเหมือนกับสายลับ แต่เปิดตัวเองให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นบุคคลอื่นทั้งการปกปิดฐานะ อาชีพ การงาน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่มีการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเรียกว่า ผู้แจ้งข่าวเป็นบุคคลซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมอาชญากรรมโดยการเข้าร่วมหรือเกี่ยวพันกับกิจกรรมอาชญากรรมนั้น ซึ่งบุคคลประเภทนี้ต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในการมาเป็นพยาน

การอำพรางในการปฏิบัติการเพื่อให้ได้เข้าถึงพื้นที่เป้าหมาย บุคคลในองค์กร โดยไม่เปิดเผยสถานะที่แท้จริง การปฏิบัติระยะสั้นจะไม่มีผลสืบค้นและสามารถล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ส่วนระยะยาวต้องแฝงตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระดับชั้นของผู้ร่วมองค์กร การแบ่งหน้าที่ และสายการบังคับบัญชา ความลับซับซ้อน ซึ่งเจ้าหน้าที่อำพรางต้องสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อถือแก่องค์กร จึงต้องมีการเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ปฏิภาณ ไหวพริบ การใช้ภาษาท้องถิ่น และอื่นๆ มีการควบคุมของเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพื่อให้มีการ

¹⁰ พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์, *ความรู้เบื้องต้นการสืบสวนอาชญากรรม*, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วันใหม่, 2537), น.193.

¹¹ เฝิงอ๋าง, น.64.

ดำเนินงานไปอย่างถูกต้อง ชอบด้วยกฎหมาย และป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งต้องมีการรายงานการปฏิบัติตามช่วงเวลาเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน และผู้ปฏิบัติการอำพรางจะต้องทราบสถานะของตนเองเพื่อมิให้ร่วมกระทำผิดกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานอื่น

พยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติการอำพรางเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนการปฏิบัติการด้วยเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษเมื่อไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีพยานหลักฐานที่ได้รับยังมีข้อสงสัยว่าศาลจะรับฟังลงโทษสมาชิกองค์กรอาชญากรรมได้เพียงใด เพราะอีกฝ่ายย่อมมีข้อโต้แย้งว่าองค์กรของตนดำเนินกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย¹²

ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่แล้วว่า ประเทศไทยมีผลผูกพันที่จะนำหลักเกณฑ์ที่กำหนดในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 ไปปรับใช้กับกฎหมายภายใน เทคนิคการสืบสวนพิเศษตามอนุสัญญาฯ ทั้งสองในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งถือเป็นองค์กรอาชญากรรมตามความหมายของอนุสัญญาฯ ฉบับดังกล่าว ในข้อที่ยังไม่มีบทบัญญัติกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ไว้แน่นอน จึงได้รับการพิจารณาให้นำมาบัญญัติไว้ด้วย ซึ่งก็คือเทคนิคการสืบสวนพิเศษ 2 ประการ คือ การปฏิบัติการอำพราง¹³ และการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมเพื่อการสืบสวนของเจ้าพนักงาน¹⁴ มาตราทั้งสองประการดังกล่าวได้จึงได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550

โดยในบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ประกอบร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด ก็ได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้ “เนื่องจากยาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและรัฐบาลพยายามที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหามาโดยตลอด แต่โดยที่ปัญหายาเสพติดมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือเป็นการกระทำโดยอาชญากรที่รวมตัวกันในรูปแบบขององค์กรและมีกระบวนการทำงานลับ ทำให้การสืบสวนสอบสวนไม่สามารถไปถึงตัวการสำคัญได้ ส่วนใหญ่จะจับกุมได้แต่ผู้ค้ารายย่อย จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญห

¹² อรรถนพ ลิขิตจิตถะ และคณะ, *อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6*, น.82.

¹³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด 2550 มาตรา 7

¹⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด 2550 มาตรา 8

และโดยที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งในอนุสัญญาฯ ดังกล่าวนั้นมีมาตรการหลากหลายในการปราบปรามยาเสพติด และประเทศต่างๆ ได้นำมาตรการในอนุสัญญาฯ ไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายใน จึงเห็นควรมานำมาตรการดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อเป็นการปราบปรามยาเสพติดทั้งที่เป็นการกระทำภายในและภายนอกประเทศ โดยกำหนดกระบวนการพิเศษในการดำเนินคดียาเสพติดขึ้นโดยเฉพาะ”

โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ.2550 เมื่อได้ประกาศใช้แล้วจึงมีหมายเหตุให้เหตุผลในการประกาศใช้คือ “ปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปสู่อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร และมีลักษณะพิเศษมากขึ้น โดยผู้กระทำความผิดอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประกอบกับมีคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งคดีดังกล่าวมีลักษณะพิเศษและซับซ้อนแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไป สมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ.2550 โดยเฉพาะเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ...”

ผลจากการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวทำให้มีมาตรการปราบปรามยาเสพติดโดยใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษโดยวิธีการปฏิบัติการอำพราง (Undercover Operation) ขึ้นใช้สืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด โดยได้บัญญัติให้ความหมายของการอำพรางตามมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ.2550 ว่าการอำพรางคือ การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อบังคับให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน